

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه افسری امام علی (ع)
معاونت پژوهش

بازدارندگی در سیستم‌های پیچیده و آشوبی مدلی برای ایران

ایرج اسماعیلی فرزین

تهران

۱۳۹۷

۵۲۱/۱۶۲۱

شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۲۲-۷۹-۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۴۶۲۲۶
عنوان و نام پدید آور	: بازدارندگی در سیستم‌های پیچیده و آشوبی مدلی برای ایران/ایرج اسماعیلی فرزین
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه افسری امام علی (ع)، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۳۰۲ ص.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: بازدارندگی (راهبرد) -- ایران
موضوع	: Deterrence (Strategy) -- Iran
موضوع	: امنیت ملی -- ایران
موضوع	: National security-- Iran
موضوع	: تهدید -- ایران -- سیاست دولت
موضوع	: Iran -- Threats -- Government policy
رده بندی دیوینی	: ۰۲۱۷/۳۵۵
رده بندی - کتبه	: U۶/۱۶۲۲ب۵الف/
سرشناسه	: اسماعیلی فرزین، ایرج، ۱۳۴۵
شناسه افزوده	: دانشگاه افسری امام علی (ع)، ۱۳۹۷
شناسه افزوده	: Imam Ali Military University
وضعیت فهرست نویسی	: ف

عنوان کتاب:	بازدارندگی در سیستم‌های پیچیده و آشوبی: مدلی برای ایران
مؤلف:	ایرج اسماعیلی فرزین
ویراستار و صفحه آرا:	علیرضا اسماعیلی زاده
طراح جلد:	نوا اژدری
ناشر:	انتشارات دانشگاه افسری امام علی (ع)
شمارگان:	۱۰۰۰
قیمت:	۴۲۰۰۰۰ ریال
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۷
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۹۲۲-۷۹-۸
صندوق پستی:	۱۳۱۷۸۹۳۴۷۱
تلفن:	۶۶۴۶۷۴۴۴
پست الکترونیک:	Imamali.nashr۹۲@gmail.com

نشانی: تهران، خیابان امام خمینی^(۱)، روبه‌روی مجلس سابق، دانشگاه افسری امام علی^(ع)، معاونت پژوهش
 کلیه حقوق برای دانشگاه افسری امام علی^(ع) محفوظ است.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	مقدمه
۶	روش ها و فنون تجزیه و تحلیل
۱۰	نمونه ای از انجام تحقیق با روش های برگرفته از رئالیسم انتقادی
۱۳	فصل اول: سیستم بین الملل و تحولات آن
۱۳	مقدمه
۱۴	سیستم از دیدگاه علمی
۱۴	۱- تعریف سیستم
۱۶	۲- مبانی نظریه سیستمی
۲۳	۳- مفاهیم و واژگان نظریه سیستمی
۳۶	۴- تحول در نظریه سیستمی
۴۲	سیستم در نظریه های روابط بین الملل
۴۲	۱- تعریف کلاسیک سیستم در نظریه های روابط بین الملل
۵۸	۲- تحولات نظریه سیستمی در روابط بین الملل
۶۲	تحولات سیستمی و جنگ در سیاست و روابط بین الملل
۶۲	۱- تحول در سیستم بین الملل
۶۳	۲- نگرش پیچیدگی و آشوب و سیستمهای بین المللی
۷۶	جنگ در ادبیات نظری روابط بین الملل و حوزه مطالعات راهبردی
۷۹	۱- نسلهای جنگ در حوزه مطالعات راهبردی
۷۹	الف. نسل اول جنگ
۷۹	ب. نسل دوم جنگ
۸۰	ج. نسل سوم جنگ
۸۱	د. نسل چهارم جنگ
۸۲	ه. نسل پنجم جنگ
۸۳	۲- ارتباط روش جنگیدن با انقلاب در امور نظامی
۸۴	۳- جنگ هیبریدی: روش جنگیدن در وضعیت پیچیدگی و آشوب
۸۵	الف. جنگ هیبریدی و انقلاب در امور نظامی
۸۷	ب. ابزارها و روشهای جنگیدن در جنگ هیبریدی
۸۷	ج. صحنه جنگ هیبریدی

د. ماهیت جنگ هیبریدی	۸۹
ه. کنشگران روش جنگ هیبریدی	۹۰
و. ساختار و سازمان در جنگ هیبریدی	۹۱
ز. تمایز روش جنگ هیبریدی با جنگ مرکب	۹۲
۴- سیستمهای ساده و پیچیده-آشوبی و جنگ	۹۵
الف. سیستمهای ساده و جنگ	۹۵
ب. سیستمهای پیچیده و آشوبی و جنگ	۹۶
ج. کنترل جنگهای نوین در سیستمهای پیچیده و آشوبی	۹۷
فصل دوم: بازدارندگی و تحولات آن	۱۰۷
مقدمه	۱۰۷
بازدارندگی در متون دینی و کهن استراتژیک	۱۰۹
۱- بازدارندگی در متون دینی	۱۰۹
۲- بازدارندگی در متون استراتژیک	۱۱۳
ادبیات بازدارندگی کلاسیک	۱۱۴
۱- تعریف راهبرد بازدارندگی	۱۱۴
۲- راهبرد به منزله سیاست	۱۱۷
۳- مفهوم بازدارندگی	۱۱۹
بازدارندگی در حوزه استراتژی نظامی و ربعین الملل	۱۲۱
۱- مبانی نظریه بازدارندگی کلاسیک (هسته ای)	۱۲۴
۲- مفروضات و استدلالات نظریه بازدارندگی کلاسیک (هسته ای)	۱۲۶
۱-۲- نظریه بازدارندگی کلاسیک ساختاری	۱۲۸
۲-۲- نظریه تصمیم محور بازدارندگی (کلاسیک)	۱۳۳
۳-۲- بازدارندگی هسته ای و روش جنگ نیابتی	۱۳۵
۴-۲- تحولات بازدارندگی هسته ای	۱۳۶
۵-۲- رابطه میان بازدارندگی متعارف و هسته ای	۱۴۰
نقد تحولات نظریه بازدارندگی	۱۴۴
۱- چالشهای نظریه بازدارندگی کلاسیک	۱۴۴
نقد ادبیات موجود در خصوص بازدارندگی	۱۴۵
به سوی نظریه بازدارندگی در چارچوب نظریه پیچیدگی و آشوب	۱۴۸
سیستم بازدارندگی در وضعیت پیچیدگی و آشوب	۱۵۰
۱- اصول موثر در تحول ساختار نظم	۱۵۰
۱-۱- مولفه های مربوط به کنشگران بین المللی	۱۵۰
۲-۱- تحول در سازه نظم	۱۵۱
الف. مدل وابستگی حساس ساختاری	۱۵۳
ب. محیط ژئوپلیتیکی و حساسیت ساختاری	۱۵۴
ج. محیط ژئوکالچری و وابستگی حساس	۱۶۱
د. مدل وابستگی حساس فرایندی	۱۶۲
ه. مدل وابستگی در تعادل سیستمی	۱۶۳

۱۶۴	۳-۱- پویش قدرت در ساختار نظم پیچیده و آشوبی
۱۶۵	۴-۱- الگوی نظم
۱۶۵	۵-۱- رفتار واحدها
۱۶۹	۷-۱- روش جنگ
۱۷۰	۲- تحول عناصر بازدارندگی در وضعیت پیچیدگی و آشوب
۱۷۰	۲-۱- الگوی ارتباطات
۱۷۱	۲-۲- الگوی توانایی
۱۷۱	۲-۳- الگوی تهدیدات
۱۷۱	۴-۲- الگوی اعتباربخشی به تهدیدات
۱۷۱	۳- راهبردهای بازدارندگی در وضعیت پیچیدگی و آشوب
۱۷۳	۴- الگوی موازنه بخشی
۱۷۴	۵- راهبرد بازدارندگی مع دفاعی
۱۷۴	۶- کنترل در راهبرد بازدارندگی جامع دفاعی
۱۷۴	نتیجه گیری
۱۷۸	فصل سوم: سیستم بازدارندگی ایران و تحولات آن
۱۷۸	مقدمه
۱۸۱	توصیف مسئله بازدارندگی ج.ا.ایران
۱۸۵	نقد ادبیات موجود در خصوص مدل بازدارندگی جمهوری اسلامی
۱۸۶	سیستم بازدارندگی ایران از دیدگاه داخلی
۱۸۶	۱- بازدارندگی دفاعی همه جانبه
۱۸۷	۲- مولفه های بازدارندگی همه جانبه دفاعی در اسناد بالادستی
۱۹۰	بازدارندگی ج.ا.ایران از دید کنشگران خارجی
۱۹۱	۱- مولفه های سیستم بازدارندگی ج.ا.ایران از دید کنشگران خارجی
۱۹۱	۱-۱- جنگ نامتقارن و نیابتی
۱۹۵	۲-۱- حمایت از تروریسم
۱۹۶	۳-۱- تهدیدات سایبری
۱۹۶	۴-۱- تهدیدات هسته ای
۱۹۷	۵-۱- تهدیدات موشکی
۲۰۰	۲- سیستم بازدارندگی در برابر تهدیدات اعمالی از سوی ج.ا.ایران (از دید کنشگران خارجی)
۲۰۰	۱-۲- استراتژی مقابله با تهدید بازدارندگی نیابتی ج.ا.ایران
۲۰۱	۲-۲- استراتژی مواجهه با تهدید بازدارندگی هسته ای ایران
۲۰۲	الف. قبول ایران هسته ای و همزیستی با آن
۲۱۰	ج. عدم قبول ایران هسته ای و استراتژی مقابله همه جانبه
۲۲۷	د. استراتژی رسمی مهار و بازدارندگی ایالات متحده در برابر تهدیدات ج.ا.ایران
۲۲۹	۳- استراتژی مقابله با تهدیدات موشکی، سایبری و تروریستی ج.ا.ایران از دیدگاه خارجی
۲۳۳	۴- تحول دکترین نظامی ایران و مولفه های تاثیرگذار در آن از دید کنشگران خارجی
۲۳۶	۱- مسئله بازدارندگی ج.ا.ایران
۲۴۰	۲- مکانیزم های سازنده و دخیل در پیچیدگی و آشوبناک کردن محیط امنیتی ج.ا.ایران

۳- محیط بازدارندگی ج.ا.ایران	۲۴۴
۳-۱- کنشگران دخیل در محیط امنیتی ج.ا.ایران	۲۴۴
الف. کنشگران محلی	۲۴۴
ب. بازیگران منطقه ای	۲۴۵
ج. بازیگران فرامنطقه ای و جهانی	۲۴۷
۳-۲- عوامل جغرافیایی موثر بر پیچیده و آشوبی شدن محیط بازدارندگی ج.ا.ایران	۲۴۸
الف. اصل شاخه ای شدن نظم	۲۵۰
ب. اصل وابستگی حساس یا اثر پروانه ای	۲۵۲
ج. قانون قدرت	۲۵۳
د. اصل مجذوب کننده های ناآشنا	۲۵۴
ه. اصل کنترل چرخه ای	۲۵۴
و. اصل تعامل در سیستمهای پیچیده	۲۵۵
ز. اصل ثبات پویا	۲۵۵
ح. اصل سیاست رری در وضعیت غیرخطی و ریسک	۲۵۶
ط. اصل عدم تقارن قدرت	۲۵۶
۴- راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران (وضعیت پیچیدگی و آشوب (تفکیک و بررسی سطوح)	۲۵۸
۴-۱- الگوی نمونه: بحران سوریه	۲۵۹
الف. تعدد بازیگران مداخله گر	۲۶۰
ب. تعاملات متنوع و چند وجهی راهبردی بازیگران دخیل در بحران سوریه با یکدیگر	۲۶۰
ج. تفاوت سطح بازی بازیگران	۲۶۱
۴-۲- اصل شاخه ای شدن نظم در بحران سوریه	۲۶۳
۴-۳- اصل وابستگی حساس یا اثر پروانه ای در بحران سوریه	۲۶۴
۴-۴- قانون قدرت در بحران سوریه	۲۶۵
۴-۵- اصل مجذوب کننده های ناآشنا در بحران سوریه	۲۶۵
۴-۶- اصل کنترل چرخه ای	۲۶۶
۴-۷- اصل تکامل در سیستمهای پیچیده در بحران سوریه	۲۶۶
۴-۸- اصل ثبات پویا در بحران سوریه	۲۶۶
۴-۹- اصل سیاستگذاری در وضعیت غیرخطی و ریسک در بحران سوریه	۲۶۶
۴-۱۰- اصل عدم تقارن قدرت در بحران سوریه	۲۶۷
الف. قدرت شبکه ای در قالب پیوندها	۲۶۷
ب. قدرت در قالب اهرمها و ابزارهای واسطه ای در بحران سوریه	۲۶۸
ج. قدرت در قالب مرکزیت	۲۶۹
۴-۱۱- ترکیب	۲۷۰
الف. کنترل پیشخورانی در سوریه	۲۷۲
ب. کنترل داده پایه در سوریه	۲۷۲
ج. کنترل پارامترهای سیستم در سوریه	۲۷۳
۴-۱۲- کنش	۲۷۴
نتیجه گیری	۲۷۶

۲۷۷	۱- الگوی موازنه بخشی
۲۸۰	۲- راهبردهای کنترل در سیستم بازدارندگی جامع دفاعی ج.ا.ایران
۲۸۰	۱-۲- راهبرد کنترل پیشخورانی در سیستم بازدارندگی ج.ا.ایران
۲۸۰	۲-۲- راهبرد کنترل داده پایه در سیستم بازدارندگی ج.ا.ایران
۲۸۱	۳-۲- راهبرد کنترل پارامتری در سیستم بازدارندگی ج.ا.ایران
۲۸۱	۴-۲- راهبرد هدف زنی (یا تعیین هدف) در سیستم بازدارندگی ج.ا.ایران
۲۸۴	منابع

معمای امنیت ریشه دارترین معمای انسان در طول تاریخ می باشد؛ معمایی که چه در سطح فردی و چه در سطح گروهی، سر همواره با آن روبرو بوده است و به همین سبب یکی از دل مشغولی های عمده بشری، چه در حوزه عمل و چه در حوزه نظریه پردازی، یافتن راه هایی برای مقابله با تهدیدات امنیتی و حاشی سازی آن و طراحی سیستم یا سیستم هایی برای این منظور بوده است. در این میان یکی از مهم ترین ویژگی های زندگی اجتماعی گروهی بودن آن می باشد که خود را در قالب سیستم های بین گروهی، نمایان می کند. زندگی سیستمی گروه ها، خود شکل دهنده دینامیزم هایی است که معمای امنیت، وسع را به عنوان جزء ضروری آن مطرح می نماید.

در این مسیر سیستم متشکل از گروه ها در طی فرآیند نام تحولات مختلفی را تجربه کرده است. با تحول سیستم بین الملل معمای امنیت و مدیریت آن در بحال یافته است. در این راستا مسائل امنیتی در الگوی نظم سیستمی همگام با تحول سیستم بین الملل متحول شده است و نظم سنتی ملوک الطوایفی، به نظم و ستفالیایی، سپس پلورالیستی و نهایتاً به نظم پیچیده و آشوبی تحول می یابد. در الگوی نظم های و ستفالیایی و ساده، دینامیزم های امنیت کننده امنیت دارای سازوکارهای مولد تهدیدات مشخصی بوده اند که در قالب سیستم های ساده و خطی قابل تعریف می باشد. در این الگو تهدیدات، منافع، نقاط هدف، ابزارهای راهبردی و همچنین کنش های کشورها ویژگی های مشخص و معینی داشته و الگوی نظم متقارن بر آن حاکم بوده است. پوش قدرت از نوع قدرت سخت بوده و بیشتر ویژگی نظامی داشته و کارگزاران تهدیدات نیز از جمله کارگزاران رسمی و دولتی می باشند و بنابراین مدل، هدف و قواعد کنترل تهدیدات نیز بر همین اساس طراحی شده اند. اما سیستم بین الملل به مانند تمامی سیستم ها در جهت تکامل، تغییر و گذار به سوی الگوهای نوین در حرکت بوده که در این میان تغییر سیستم بین الملل به سیستم پیچیده از جمله نتایج پوش تکامل در چنین سیستم هایی می باشد.